

DE KUNST VAN OUDERLIEFDE

DR. ROSS CAMPBELL

DE
kunst
VAN
OUDERLIEFDE

OVER HET BELANG VAN EEN
WARME RELATIE TUSSEN OUDER EN KIND

Wanneer achter een tekstverwijzing de letters HLW zijn geplaatst,
is gebruik gemaakt van de vertaling: Het Levende Woord – het
Nieuwe Testament in gewoon Nederlands. (Uitgave Gideon)

DE KUNST VAN OUDERLIEFDE

Copyright © 1980: Scripture Press, U.S.A.
Originele titel: How to really love your child
Auteur: D. Ross Campbell, M.D.
Copyright © 1985 Nederlandse uitgave: Gideon
Omslagontwerp: David Sörensen
Jaar van uitgave: 1986
10e druk: maart 2011

Uitgave Gideon, Hoornaar, Nederland

ISBN 978-90-6067-197-9
NUR 707

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar
gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke
andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever.

No part of this work may be reproduced in any form by print,
photoprint, microfilm or any other means without written
permission of the publisher.

INHOUD

- Inleiding 7
1. Het probleem 11
  2. De plaats waar het gebeurt 25
  3. Het fundament 39
  4. Oogcontact 49
  5. Lichamelijk contact 61
  6. Gerichtte aandacht 75
  7. Gepaste en ongepaste liefde 89
  8. De boosheid van een kind 103
  9. Discipline – wat is dat? 117
  10. Liefdevolle discipline 133
  11. Discipline – vriendelijk verzoeken, bevelen, beloningen en straf 147
  12. Kinderen met bijzondere problemen 165
  13. Geestelijke hulp aan uw kind 175

INLEIDING

Dit boek is in de eerste plaats geschreven voor ouders van kinderen tot aan de puberteit. De bedoeling is om vaders en moeders op begrijpelijke en praktische wijze te vertellen hoe ze hun mooie, maar moeilijke taak – de opvoeding van hun kinderen – kunnen vervullen.

Ik heb geprobeerd mijn boodschap zo duidelijk en eenvoudig mogelijk over te brengen. Het gaat mij om de behoeften van het kind en hoe we daar het beste op kunnen inspelen.

De opvoeding van kinderen is een ingewikkeld proces, waarmee de meeste ouders in deze tijd veel moeite hebben. Helaas heeft de stroom van boeken, artikelen en lezingen over kinderen de ouders over het algemeen meer schuldgevoelens gegeven dan geholpen. Dat is jammer, want het merendeel van die informatie is uitstekend.

Het probleem is, denk ik, dat veel boeken, artikelen en toespraken slechts een deel van de opvoeding behandelen, zonder zicht te geven op het geheel. Veel serieuze ouders hebben geprobeerd hun kinderen volgens die adviezen op te voeden, en werden teleurgesteld. Dat was meestal niet te wijten aan verkeerde informatie, noch aan de manier waarop die werd toegepast.

Ik heb ontdekt dat de problemen vaak ontstaan omdat de ouders geen evenwichtig inzicht hebben hoe ze met hun

kind moeten omgaan. De meeste ouders hebben wel de nodige informatie ter beschikking, maar weten niet *wanneer* ze *welk* principe onder *welke* omstandigheden moeten toepassen. Deze verwarring is wel te begrijpen. Veel mensen hebben de ouders verteld *wat* ze moeten doen, maar niet *wanneer* en in veel gevallen ook niet *hoe* ze het moeten doen.

Het klassieke voorbeeld hiervan ligt op het gebied van de discipline. In prachtige boeken en op congressen over opvoeding is het onderwerp discipline behandeld, maar het is duidelijk geworden dat discipline maar één van de manieren is om met een kind om te gaan. Deze vergissing kan gemakkelijk worden gemaakt, vooral als wordt gezegd: 'Wie zijn kind liefheeft, moet het kind discipline leren.' Dit is natuurlijk waar, maar het tragische is dat veel ouders bijna *alleen* maar aan discipline denken en weinig liefde tonen die als zodanig door het kind wordt ervaren of die het kind kan troosten. Daarom twijfelen veel kinderen eraan of hun ouders wel echt van hen houden. Nogmaals, het gaat er niet om of we een kind discipline moeten leren, maar of we het kind onze liefde kunnen tonen door de nodige discipline, en hoe we dat op een andere, vriendelijker manier kunnen doen.

Ik wil deze problemen graag op een heel eenvoudige, begrijpelijke manier aanpakken, om te laten zien hoe we *in het algemeen* onze kinderen kunnen opvoeden. Daarbij hoop ik informatie te geven die ouders kan helpen voor specifieke situaties de juiste aanpak te vinden. Het is natuurlijk onmogelijk om iedere situatie op de juiste manier te behandelen, maar hoe meer we dit kunnen benaderen, hoe betere ouders we worden, hoe meer voldoening we eraan beleven en hoe gelukkiger ons kind wordt.

Veel van het materiaal in dit boek is afkomstig van een se-

---

rie lezingen die ik de afgelopen jaren heb gehouden op talloze conferenties over relaties tussen ouders en kinderen.

HET PROBLEEM

‘Hij was zo’n aardige jongen, hij heeft zich altijd goed gedragen,’ zo begonnen de bedroefde ouders in mijn spreekkamer aan hun verdrietige verhaal.

‘Ja, hij leek altijd heel tevreden en gaf weinig problemen. We hebben ervoor gezorgd dat hij de juiste dingen meemaakte: hij ging naar de padvinderij, naar honkbal en naar de kerk. Hij maakt wel veel ruzie met zijn broer en zus, maar dat is toch alleen maar kinderlijke rivaliteit? Verder heeft Tom ons nooit echt problemen gegeven. Hij is soms wat mopperig en zit hele tijden alleen op zijn kamer. Maar hij is nooit onbeleefd, ongehoorzaam of brutaal. Daar heeft zijn vader wel voor gezorgd.

We weten in ieder geval zeker dat hij genoeg discipline heeft geleerd. En eigenlijk is dat nog het vreemdste van alles. Hoe kan een kind dat zijn hele leven goed is opgevoed plotse-ling optrekken met slecht opgevoede leeftijdsgenoten en dezelfde dingen doen als zij? Waarom hebben ze geen respect voor hun ouders en andere volwassenen? Ze liegen, stelen en drinken. Ik kan Tom niet meer vertrouwen. Ik kan niet met hem praten. Hij is zo somber en stil. Hij wil me niet eens aankijken. Het lijkt wel of hij niets met ons te maken wil hebben. En hij doet het dit jaar ook heel slecht op school.’

‘Wanneer hebt u deze veranderingen in Tom opgemerkt?’ vroeg ik.

‘Laat me eens zien,’ antwoordde mevrouw Smit. ‘Hij is nu veertien. Het begon met zijn cijfers. Ongeveer twee jaar geleden. De laatste maanden van groep acht viel het ons op dat de school hem begon te vervelen, later ook andere dingen. Hij kreeg er een hekel aan om naar de kerk te gaan. Daarna verloor Tom zelfs de interesse voor zijn vrienden en bracht steeds meer tijd alleen door, meestal op zijn kamer. Hij praatte steeds minder.

Maar het werd echt ernstig toen hij naar het voortgezet onderwijs ging. Tom toonde geen interesse meer voor zijn favoriete hobby’s – zelfs sport gaf hij op. Op dat moment liet hij ook zijn vroegere vrienden vallen en begon om te gaan met jongens die meestal in de problemen zaten. Toms manier van doen veranderde; hij deed hen in alles na. Hij hechtte weinig waarde aan cijfers en wilde geen huiswerk meer maken. Door zijn vrienden kwam hij vaak in moeilijkheden.’

‘En we hebben alles geprobeerd,’ ging mevrouw Smit verder. ‘Eerst hebben we lichamelijke straffen toegepast. Daarna mocht hij geen televisie meer kijken, niet meer naar de bioscoop en dergelijke. We hebben hem eens een hele maand thuisgehouden. We hebben geprobeerd hem te belonen voor goed gedrag. Ik geloof dat we werkelijk ieder advies dat we kregen, hebben opgevolgd. Ik vraag me af of er wel iemand is die ons of Tom kan helpen.

Wat hebben we fout gedaan? Zijn we slechte ouders? God weet hoe we ons best hebben gedaan. Misschien is het aangeboren. Misschien is er een erfelijke factor. Kan het iets lichamelijks zijn? Maar onze arts heeft hem een paar weken geleden nog onderzocht. Moeten we met hem naar een endocrinoloog? Moeten we een E.E.G. laten maken? We hebben hulp nodig. Tom heeft hulp nodig. We houden van

onze zoon, dokter Campbell. Wat kunnen we doen om hem te helpen? Er moet iets gebeuren.'

Later, nadat meneer en mevrouw Smit waren weggegaan, kwam Tom de spreekkamer binnen. Hij was een aantrekkelijke, knappe jongen. Hij hield zijn ogen neergeslagen en als hij me aankeek, duurde dat maar heel even. Tom gaf alleen maar knorrige antwoorden in korte, afgebeten zinnen, hoewel hij duidelijk een intelligente jongen was. Toen Tom zich voldoende op zijn gemak voelde om zijn verhaal te vertellen, leverde dat in wezen hetzelfde feitenmateriaal op als het verhaal van zijn ouders. Verder zei hij nog: 'Er is niemand die echt van me houdt, behalve mijn vrienden.'

'Niemand?' vroeg ik.

'Nou nee. Misschien mijn ouders. Ik weet het niet. Toen ik nog klein was, dacht ik dat ze wat om me gaven. Ik denk, dat het er nu ook niet meer zoveel toe doet. Ze geven alleen maar om hun eigen vrienden, baantjes, hobby's en dat soort dingen.

Ze hoeven ook niet te weten wat ik doe. Daar hebben ze niets mee te maken. Ik wil alleen maar bij ze vandaan en mijn eigen leven leiden. Waarom maken ze zich zo druk over mij? Dat deden ze vroeger ook niet.'

Tijdens het gesprek werd duidelijk dat Tom erg gedepri-meerd was en zich nooit tevreden voelde met zichzelf of met zijn omgeving. Zolang hij het zich kon herinneren, had Tom verlangd naar een diepe, warme relatie met zijn ouders, maar de laatste paar maanden had hij langzamerhand zijn droom opgegeven. Hij zocht leeftijdsgenoten die hem wilden accepteren, maar hij ging zich steeds ongelukkiger voelen.

Deze tragische situatie komt veel voor. We hebben hier te maken met een jongen in het begin van de puberteit die het

zo te zien in de jaren ervoor heel goed heeft gedaan. Totdat hij twaalf à dertien jaar was, had niemand in de gaten gehad dat Tom zich ongelukkig voelde. Hij was altijd een tevreden kind geweest dat zijn ouders, onderwijzers en andere mensen weinig problemen gaf. Daardoor had niemand het vermoeden dat Tom zich niet volkomen geaccepteerd voelde. Hij had ouders die voor hem zorgden en met hun hele hart van hem hielden, maar Tom *voelde* niet dat ze hem werkelijk liefhadden. Ja, hij *wist* wel dat zijn ouders om hem gaven en hij zou ook nooit het tegendeel beweerd hebben. Maar, dat onvergelykelijke en onontbeerlijke gevoel dat er mensen waren die hem volkomen en onvoorwaardelijk liefhadden, dat kende Tom niet.

Dit is moeilijk te begrijpen, want Toms ouders zijn best goede ouders. Zij houden van hem en zorgen zo goed mogelijk voor hem. Meneer en mevrouw Smit hebben bij de opvoeding toegepast wat ze gehoord en gelezen hebben, en ze hebben anderen om raad gevraagd. Ook hun huwelijk steekt boven het gemiddelde uit. Ze houden van elkaar en respecteren elkaar.

EEN BEKEND VERHAAL

Voor de meeste ouders is het niet gemakkelijk om hun kind op te voeden. Door de toenemende druk op de gezinnen zou je verward en ontmoedigd kunnen raken. Het groeiend aantal echtscheidingen, economische crises, de werkloosheid, de dalende kwaliteit van het onderwijs, het gebrek aan vertrouwen in de leiding van het land, dit alles eist zijn tol van alle betrokkenen. Ouders raken lichamelijk, emotioneel en geestelijk steeds meer uitgeput, en het wordt alsmear moeilijker om een kind groot te brengen. Ik

ben ervan overtuigd dat vooral kinderen het in deze moeilijke tijden hard te verduren hebben. Het kind komt in onze maatschappij het meest tekort wat hij het meest nodig heeft: liefde. De geschiedenis van Tom is tegenwoordig een bekend verhaal. Zijn ouders houden veel van hem. Ze hebben hun best gedaan hem op te voeden, maar er ontbreekt iets aan. Hebt u ontdekt wat? Nee, niet liefde. Zijn ouders *hebben* hem *lief*. Het gaat erom, dat Tom niet *voelt* dat zij van hem houden.

Moeten we met de vinger naar de ouders wijzen? Is het hun schuld? Ik denk van niet. In feite hebben meneer en mevrouw Smit altijd van Tom gehouden, maar ze wisten niet hoe ze dat moesten tonen. Ze hebben, zoals de meeste ouders, een vaag idee van wat een kind nodig heeft: voedsel, onderdak, kleren, schoolopleiding, liefde, leiding, enzovoort. Aan al deze behoeften is voldaan, behalve aan het verlangen naar liefde, onvoorwaardelijke liefde. Hoewel bijna alle ouders liefde in hun hart hebben, gaat het erom hoe ze die liefde aan hun kinderen overbrengen.

Ik geloof dat, ondanks de problemen die er tegenwoordig zijn, alle ouders die hun kind werkelijk willen geven wat het nodig heeft, kunnen leren hoe dat moet. Alle ouders moeten leren hoe ze hun kind werkelijk kunnen liefhebben, zodat ze hem of haar alles kunnen geven in de korte tijd dat het bij hen is.

WELKE VORM VAN DISCIPLINE IS DE BESTE?

‘Het gebeurde toen ik ongeveer zes of zeven jaar was. Zelfs nu nog voel ik me ongelukkig als ik eraan denk, en soms maakt het me nóg woedend,’ ging Tom een paar dagen later verder. ‘Ik had per ongeluk een ruit ingegooid met een

honkbal. Ik vond het verschrikkelijk en kroop weg in het bos, totdat mijn moeder me kwam zoeken. Ik had er echt spijt van en ik herinner me dat ik huilde, omdat ik voelde dat ik iets ergs had gedaan. Toen Pa thuiskwam, vertelde mijn moeder hem over het raam en hij gaf me een pak slaag.' De tranen stonden in zijn ogen.

Ik vroeg: 'Wat heb je toen gedaan?'

Hij slikte even: 'Niks.'

De manier waarop Tom werd gestraft, veroorzaakte gevoelens van pijn, boosheid en wrok tegen zijn ouders, die hij nooit meer zal vergeten. En zonder hulp zal hij zijn ouders ook nooit kunnen vergeven. Zeven jaar later doet de herinnering aan deze gebeurtenis Tom nog pijn.

Waarom heeft deze gebeurtenis zo'n onplezierig stempel gelegd op Toms herinnering? Andere pakken slaag had Tom zonder problemen geaccepteerd; hij was er zelfs wel eens dankbaar voor geweest. Was het misschien omdat hij zich al ongelukkig voelde en spijt had over het breken van het raam? Had hij al genoeg geboet voor zijn misstap, zonder lichamelijke pijn te moeten verduren? Was Tom door het pak slaag soms tot de conclusie gekomen dat zijn ouders hem niet begrepen of geen rekening hielden met zijn gevoelens? Had hij misschien op dat speciale moment de warmte en het begrip van zijn ouders meer nodig gehad dan een harde bestraffing? Als dit zo is, hoe hadden Toms ouders dat moeten weten? En welke vorm van discipline was dan beter geweest op dat moment?

Wat denkt u ervan, medeouders? Moeten we van te voren besluiten welke routinemaatregelen we zullen nemen bij de opvoeding van ons kind? Vindt u dat we consequent moeten zijn? Hoe consequent? Moeten we iedere keer straffen als ons kind zich misdraagt? Zo ja, moet het altijd op

dezelfde manier? Zo nee, wat zijn de alternatieven? Wat is discipline? Is discipline hetzelfde als straf? Moeten we een bepaalde aanpak bestuderen, bijvoorbeeld *Training voor Effectieve Ouders*, en ons daaraan houden? Of moeten we ons gezond verstand gebruiken en onze intuïtie volgen? Of van alles wat? Hoeveel? Wanneer?

Met deze vragen krijgt iedere goede ouder tegenwoordig te maken. We worden overladen met boeken, artikelen, lezingen en congressen over opvoeding. De raadgevingen variëren van lijfstraffen tot het gebruik van snoep als beloning.

Om kort te gaan, wat hadden de ouders in deze situatie kunnen doen, zodat Tom gestraft werd, en ze toch een goede, warme relatie met hem konden behouden? We zullen dit moeilijke onderwerp later behandelen.

Ik denk dat alle ouders het er wel over eens zijn dat het opvoeden van een kind tegenwoordig heel moeilijk is. Eén van de redenen is dat het kind een groot deel van zijn tijd onder invloed staat van anderen, zoals de school, de kerk, burens en vriendjes. Hierdoor hebben veel ouders het gevoel dat hun pogingen weinig uithalen, hoe goed ze ook hun best doen.

HET TEGENDEEL IS WAAR

Het tegengestelde is echter waar. Alles wat ik bestudeerd heb, wijst erop dat ‘thuis’ het iedere keer met vlag en wimpel wint. De invloed van de ouders gaat al het andere ver te boven. ‘Thuis’ bepaalt voor het grootste deel hoe gelukkig, zeker van zichzelf en stabiel een kind is, hoe een kind kan opschieten met volwassenen, vrienden en andere kinderen, hoeveel vertrouwen een jong kind heeft in zichzelf en in zijn mogelijkheden, hoe vriendelijk hij is of hoe afstande-

lijk, hoe hij reageert op onbekende situaties. Ja, 'thuis' oefent de meeste invloed op hem uit, ondanks alle afleiding.

Maar het gezin is niet alleen bepalend voor de ontwikkeling van een kind. We moeten niet denken dat alleen het gezin schuld treft voor ieder probleem of elke teleurstelling. Eerlijkheidshalve vind ik dat we ook moeten kijken naar wat in de tweede plaats grote invloed heeft op een kind.

AANGEBOREN TEMPERAMENT

Eigenlijk zijn er meer aangeboren temperamenten. Tot nu toe zijn er negen vastgesteld. Deze kennis hebben we door het onderzoek van dr. Stella Chess en dr. Alexander Thomas.¹

Hun boek verklaart uitvoerig, waarom en hoe kinderen bepaalde karaktereigenschappen hebben. Het helpt verklaren waarom sommige kinderen gemakkelijker op te voeden zijn dan andere. Waarom sommige kinderen liever zijn of gemakkelijker in de omgang. Waarom kinderen uit hetzelfde gezin of die zijn opgegroeid in bijna dezelfde omstandigheden, zo verschillend kunnen zijn. Maar het belangrijkste wat Chess en Thomas hebben aangetoond, is dat het karakter van een kind niet alleen bepaald wordt door de huiselijke omstandigheden, maar ook door zijn persoonlijke kenmerken. Dit heeft tot gevolg gehad dat veel onterechte schuldgevoelens van ouders of probleemkinderen verminderd zijn. Jammer genoeg nemen veel mensen (vakmensen inbegrepen) aan dat ouders de schuld hebben van alles wat hun

---

1. Hun bevindingen staan in hun boek *Temperament and Behavior Disorder in Children* (New York: Univ. Press 1968).

kind betreft. Het onderzoek van Chess en Thomas bewijst dat sommige kinderen meer problemen geven dan andere.

Laten we in kort bestek hun onderzoek eens bekijken. Er worden negen temperamenten beschreven, die waargenomen kunnen worden in een crèche met heel jonge kinderen. Deze temperamenten zijn niet alleen aangeboren, maar het zijn de basiskenmerken van het kind, en ze verdwijnen meestal ook niet meer. Deze eigenschappen kunnen afgezwakt worden door de omgeving van het kind, maar ze zitten diep gegrift in de totale persoonlijkheid, veranderen niet gemakkelijk en blijven hun hele leven aanwezig. Laten we deze aangeboren temperamenten eens bekijken.

1. *Activiteitspeil* is de graad van beweeglijkheid die het kind door erfelijkheid bezit; het bepaalt hoe actief of passief het is.
2. *Ritmiek* (regelmatigheid tegenover onregelmatigheid) is de voorspelbaarheid van functies als honger, het voedingspatroon, de ontlasting en de slaap-waak cyclus.
3. *Benaderen of terugtrekken*: hoe reageert het kind op een nieuwe stimulans, zoals nieuw voedsel, speelgoed of een persoon?
4. *Aanpassingsvermogen* is de snelheid en het gemak waarmee een bepaald gedrag veranderd kan worden, als reactie op veranderde omstandigheden.
5. *Reactie-intensiteit* is de hoeveelheid energie die nodig is bij het uitdrukking geven aan stemmingen.
6. *Reactiedrempel* is de kracht van de prikkels die nodig zijn om te kunnen reageren.
7. *Gemoedsgesteldheid* (positieve stemming tegenover negatieve stemming): speels, prettig, vrolijk en vriendelijk, tegenover onprettig, huilerig en onvriendelijk gedrag.

8. *Afleidbaarheid* geeft het effect aan van uiterlijke omstandigheden op richting of bestaand gedrag.
9. *De spanningsboog en het doorzettingsvermogen* bepalen hoe lang een kind een activiteit volhoudt en hoe lang een activiteit duurt als er hindernissen opduiken.

Zoals u waarschijnlijk opgemerkt hebt, bepalen het derde, vierde, vijfde en zevende temperament voor het grootste deel of een kind gemakkelijk of moeilijk opvoedbaar en bereikbaar zal zijn. Een kind met een groot reactievermogen (heel 'gevoelig'), een kind dat geneigd is zich terug te trekken bij een nieuwe situatie ('teruggetrokken'), een kind dat zich niet gemakkelijk aanpast aan nieuwe omstandigheden (kan geen verandering verdragen), of een kind dat meestal slecht gehumeurd is... Zulke kinderen zijn heel gevoelig voor spanningen, vooral als hun ouders hoge verwachtingen van hen hebben. En helaas zijn het juist deze kinderen die minder aandacht en liefde van hun ouders krijgen.

De les die we hier moeten leren, is dat de basiskenmerken van een kind sterk afhankelijk zijn van de manier waarop het wordt bemoederd en verzorgd.

Chess en Thomas stelden met behulp van deze negen temperamenten numerieke waarden vast om onderzoek te doen bij pasgeboren kinderen. Aan de hand van deze gegevens konden ze duidelijk voorspellen welke kinderen 'gemakkelijke baby's' zouden zijn, dat wil zeggen gemakkelijk te verzorgen, gemakkelijk om contact mee te leggen en gemakkelijk op te voeden. De kinderen die moeilijk te verzorgen waren, moeilijk bereikbaar en moeilijk op te voeden, werden 'moeilijke baby's' genoemd. Zij zouden meer van hun moeders gaan eisen dan de 'gemakkelijke baby's'.

Daarna vergeleken Chess en Thomas de voortgang die

de kinderen maakten, afhankelijk van de manier waarop ze bemoederd werden. Chess en Thomas bestudeerden de baby's met 'verzorgende' moeders (moeders die hun kinderen gewenst hadden en in staat waren een liefdevolle sfeer te scheppen waarin de kinderen zich geaccepteerd voelden). De twee onderzoekers bestudeerden ook 'niet-verzorgende' moeders (moeders die, bewust of onbewust, hun baby's verwierpen of niet in staat waren een sfeer te scheppen waarin de kinderen zich met liefde geaccepteerd voelden). Het hierna geplaatste schema geeft een samenvatting van hun onderzoek.

	'verzorgende' moeders	'niet-verzorgende' moeders		
'gemakkelijke' baby's	+	+	+	—
'moeilijke' baby's	+	—	—	—

Zoals u kunt zien, zijn de 'gemakkelijke' baby's en 'verzorgende' moeders een geweldige combinatie. Deze kinderen ontwikkelen zich goed, met bijna geen negatieve gevolgen.

De 'verzorgende' moeders met 'moeilijke' baby's hadden een paar problemen met hun kinderen, maar deze situaties waren voor het grootste deel positief. Over het algemeen deden deze kinderen het goed in de warme sfeer die hun moeders hun boden.

De 'gemakkelijke' baby's, die 'niet-verzorgende' moeders hadden, deden het over het algemeen niet zo goed. Ze hadden meer problemen dan de 'moeilijke' baby's met 'verzor-

gende' moeders. Hun ervaringen waren iets meer negatief dan positief.

Zoals u waarschijnlijk al wel had verwacht, waren de 'moeilijke' baby's met de 'niet-verzorgende' moeders het meest in het nadeel. Deze kinderen verkeerden in zo'n netelige positie, dat ze heel toepasselijk 'hoog-risico-kinderen' genoemd werden. Deze kinderen verkeren in een heel moeilijke situatie. Ze staan bloot aan alle mogelijke gevaren: van kindermishandeling tot verlating toe. Ze zijn inderdaad onze 'hoog-risico'-kinderen.

Als we dit belangrijke materiaal samenvatten, komen er een paar heel belangrijke feiten naar voren. In de eerste plaats dit: de ontwikkeling van een kind hangt niet alleen af van zijn huiselijke omgeving en opvoeding. De aangeboren basiseigenschappen van ieder kind hebben grote invloed op zijn ontwikkeling, groei en volwassenwording.

Deze kenmerken beïnvloeden, ja, bepalen vaak hoe gemakkelijk of moeilijk het gaat worden om voor een bepaald kind te zorgen en hoeveel hoofdbreken het zijn ouders gaat kosten. En dit beïnvloedt weer de manier waarop de ouders het kind behandelen. Het werkt naar twee kanten.

Het ontdekken van deze feiten heeft in mijn dagelijkse praktijk al veel ouders geholpen die zich schuldig voelden. Er is nog een belangrijke les: wat voor temperamenten een kind ook mag hebben, het soort bemoedering (en bevadering natuurlijk), is belangrijker voor de ontwikkeling van het kind. Bestudeer nogmaals het schema. Hoewel het natuurlijk moeilijker is om een 'moeilijk' kind op te voeden, heeft de emotionele verzorging toch meer invloed op het uiteindelijke resultaat. De ouderlijke zorg kan deze aangeboren temperamenten positief of negatief beïnvloeden. Daar gaat dit hele boek over. Het is een handboek hoe je met

je kind moet omgaan, opdat het zich zo goed mogelijk ontwikkelt, en hoe we ons kind de zo noodzakelijke emotionele zorg kunnen geven. Het is onmogelijk om in dit boek ieder aspect van kinderverzorging te behandelen. Daarom heb ik alleen vermeld wat, volgens mij, het basismateriaal is voor effectief ouderschap.

De meeste ouders voelen liefde voor hun kinderen en gaan ervan uit dat ze deze liefde ook aan een kind laten blijken. Dit is een grote vergissing. De meeste ouders geven de liefde die ze in hun hart voelen niet door aan hun kinderen, en de reden is dat ze niet weten hoe dat moet. Als gevolg daarvan ervaren veel kinderen niet dat hun ouders diep en onvoorwaardelijk van hen houden en dat ze hen volledig accepteren.

Ik geloof dat dit tegenwoordig bij de meeste kinderproblemen het geval is. Tenzij ouders een relatie met hun kind hebben die gebaseerd is op liefde, staat al het andere (opvoeding, vriendschappen, schoolresultaten) op een verkeerd fundament en zullen er problemen ontstaan.

Dit boek leert ons wat nodig is om tot een liefdevolle relatie te komen.